

Авторка статті:

Тетяна ХМУРОВСЬКА,

здобувачка

ОП Соціальна робота

Наукова керівниця:

Ольга ІЛЛІНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

доцентка кафедри соціальних технологій

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

На сьогодні в Україні понад 1 млн дітей, які потребують корекції фізичного та психічного розвитку, що становить 12% від загальної кількості дітей в країні. Інклюзія в освіті стає нормою, але її впровадження вимагає толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзія – це масова участь усіх учнів у різних аспектах навчання та шкільного життя, незалежно від певних індивідуальних особливостей чи відмінностей. Вона передбачає ліквідацію всіх форм шкільної сегрегації, у тому числі створення спеціальних класів для тих, хто не відповідає критеріям, визначеним умовно як «нормальності». В інклюзивній моделі всі учні навчаються разом у звичайних школах, класах, але при цьому повинні враховуватись та задовольнятись потреби кожної дитини. Інклюзивна освіта базується на ідеології, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей з особливими потребами, забезпечує рівне ставлення до всіх, але створює особливі умови для навчання дітей з особливими потребами.

Метою статті є аналіз толерантності як необхідної умови впровадження інклюзивної освіти.

Толерантність – це повага права іншого бути таким, яким він є. Науковці виділяють види толерантності (етнокультурна, міжособистісна, політична) та визначають її складові компоненти – поведінковий, емоційний, особистісний, когнітивний. Емоційна складова толерантності передбачає розвиток емоційної уваги особистості до іншої людини, здатності до емпатії у стосунках з іншими. Це терпляче ставлення до різноманітних (іноді незвичайних, надмірно виражених та інтенсивних) емоційних проявів інших [1].

Поведінковий компонент толерантності включає навички, вміння, здібності, які забезпечують функціонування різноманітності думок, оцінок та емоцій. Важливим є вміння висловлювати й відстоювати власну позицію, бути уважним і неупередженим до того, що говорять інші, узгоджувати різні позиції із самим собою.

Виходячи з компонентів структури толерантності, психологи виділяють наступні функції толерантності [4, с. 19]:

- мотиваційна – спонукає прийняти багатоманітність дійсності, сприйняти індивідуальність іншої людини, включає інтерес до позицій інших людей, прагнення до розширення контактів, діалогів, до конструктивної взаємодії з оточуючими;

- інформаційна – дозволяє отримати повноцінну інформацію про думки, позиції, ставлення інших людей, про ситуацію у різних ракурсах;

- регулятивна – впливає на встановлення і підтримання взаємин з оточуючими, дозволяє їх поглиблювати та стабілізувати;

- адаптивна – дозволяє пристосовуватись до нових умов діяльності, до своїх партнерів, сформувати стійке позитивне ставлення до співпраці.

Існує кілька рівнів толерантності [2, с. 292]. На першому рівні толерантність проявляється як терпимість. Особистість стримує негативне реагування на морально значущий фактор, відмовляється від насилля. При цьому терпимість слід відрізнити від

невідповідності, нерішучості, байдужості, релігійності. Другий рівень – готовність до взаєморозуміння і розуміння інших на основі загальнолюдських цінностей, а також визнання за кожним права на власну думку. Третій рівень – рівень критичного діалогу й розширення власного досвіду за рахунок критичного осмислення різних позицій.

Можна вважати, що толерантність є важливою умовою спілкування, але це не ототожнюється з ним. Спілкування – це те, що несе підтекст толерантності, і в певному сенсі є його метою. Взаєморозуміння можливе, коли інша сторона – наш партнер є суб'єкт. З іншого боку, рівень спілкування формує ступінь толерантності особистості. У навчанні комунікації, зокрема, вчителі загальноосвітньої школи повинні навчити учнів бути толерантними до інших учнів, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами, розповідаючи про різні моделі міжособистісного спілкування.

А. А. Колупаєва наголошує, що впровадження інклюзивної освіти, включення дітей з психофізичними вадами до загальноосвітніх навчальних закладів є глобальним процесом, в якому беруть участь усі високорозвинені країни [3, с. 113]. Концепція інклюзивної освіти стверджує, що всі діти є цінними та активними членами суспільства. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, що відповідає потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізіологічного розвитку. Вона забезпечує гуманізацію соціальних стосунків та реалізацію права людей з інвалідністю на якісну та доступну освіту. Успішною інклюзивна освіта буде лише тоді, коли буде забезпечено високий рівень толерантності.

Використана література

1. Грабовська С. Л., Островська К. О. Психологічні особливості ставлення учнів загальноосвітньої школи до інклюзивного навчання: корекційна педагогіка та спеціальна психологія: наукова робота. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19 Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. № 17. С. 77-85.
2. Дуткевич Т. В. Особливості соціально-перцептивного образу міжособистісного конфлікту. *Проблеми сучасної психології: Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПНУ*. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. Вип. 8. С. 288-297.
3. Колупаєва А. А. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*: монографія. Київ: СаммітКнига, 2009. 272 с.
4. Herzberg, F. One More Time: How Do You Motivate Employees? *Harvard Business Review*. 2003. № 1. P. 17-29.